

DEBATT

FÖRSVARSUPPGÖRELSEN

Av MILES

1960 — försvarsutredningarnas år

Talet om att fjärde huvudtiteln är den mest genomlysta inom hela statsförvaltningen börjar numera nästan verka tjugatigt. Men sanningen i påståendet bekräftas väl enklast av, att tre stora utredningsresultat — en mängd mindre ej att förglömma — framlades för offentligheten enbart under 1960.

Den Älmebyska besparingsutredningen

Den Älmebyska besparingsutredningens första »delbetänkande» kom redan på sommaren 1960. Mycken och berättigad kritik har förvisso framförts mot den och inte bara från militär sida. För krigsmaktens del var ej heller annat att vänta, så snart man där blivit varse utredningens sätt att arbeta. Redan det faktum att utredningens röstberättigade medlemmar var så föga insatta i militär organisation, de speciella krav, som måste ställas på krigsmakten, osv. verkade oroväckande. När sedan utredningen med en för sin envishet känd ordförande konsekvent vägrade att tillkalla och taga hjälp av militärt sakkunniga stod det klart att det hela måste bli ett vådligt teoretiserande. Betänkandet uppvisar också en hel rad av förslag som är direkt felaktiga eller i praktiken ogenomförbara.

En god sak har det Älmebyska betänkandet haft med sig! Trots diverse

felaktigheter och teoretiserande kunde utredningens besparingsförslag ändå icke nå upp till mer än en dryg procent av hela driftsbudgeten. Detta om något samt herr Ordförandens rykte som detaljdetektiv borde väl dels definitivt slå ihjäl det onyanserade talet om krigsmakten som en speciellt slösaktig del av statsapparaten, dels ge belegg för att väsentliga kostnadsreducingar icke kan åstadkommas med mindre än att man minskar avsevärt på effekt, förmåga och målsättning.

Försvarsledningsutredningen

Ett helt annat mottagande än den Älmebyska besparingsutredningen fick den Frithiofsonska försvarsledningsutredningen när den i början av december presenterade sitt förslag till krigsmaktens högsta ledning. Även här har kritiska röster hörts men som regel endast från sådana håll, där man tycks ställa sig i kritikernas kö så snart någon del av krigsmaktens organisation över huvud taget nämns. En säkerligen starkt bidragande orsak till det positiva mottagandet är, att utredningsmännen är kända för stor kunighet i militära ting och har skickliga militära experter och ett vältränat sekretariat, vari även militär personal ingår. Härtill kommer — och detta sagt utan avsikt att nedvärdera utredningens arbetsinsats — att få utredningsfrågor varit så länge och väl

förberedda som just frågan om krigsmaktens högsta ledning. Bl. a. har den av Överbefälhavaren redan 1958 tillsatta Kolmodinska arbetsgruppen, sedermera omvandlad till den av regeringen godkända »försvarsledningskommittén» betytt mycket för en sanering av hela det väldiga frågekomplexet. Det är ett sundhetstecken i svensk utredningspolitik att den grundläggande kommitténs ordförande, generalmajor Kolmodin, knöts till den Frithiofsfonska utredningen som expert.

Skall någon kritik riktas mot såväl statsmakterna som krigsmakten i detta fall, så är det att det behövt dröja ända till år 1960 för att få fram ett praktiskt acceptabelt och genomförbart förslag. Ty — äras den, som äras bör — redan 1930 års försvarskommission angav i princip klart idén till den nu föreslagna lösningen.

1960 års försvarskommitté

Det i allmänna opinionens ögon mest aktuella utredningsresultatet var försvarskommitténs förslag till försvarets framtida kostnadsram m. m., som framlades den sista oktober 1960. I motsats till de två tidigare här nämnda försvarsutredningarna var 1960 års försvarskommitté en klart politiskt betoad arbetsgrupp. Betecknande är också, att resultatet av dess arbete inte annat än i undantagsfall i pressdebatten kallats för ett utredningsresultat. I stället har uttryck som »överenskommelse» och »uppgörelse» flitigt använts. Detta är nog också alldeles sanningenligt, ty — med all aktning för den till kommittén knutna militära expertgruppens kunnighet — någon »utredning» kan knappast kommittén kallas för.

Från kommitténs och mer eller mindre högstämt från alla de demokratiska partiernas sida har som det värdefullaste och viktigaste resultatet

framhållits den fortsatta enigheten i försvarsfrågan. Detta skulle tala för att man använde uttrycket »försvarsöverenskommelse». Värdet av enigheten kan emellertid diskuteras och i vart fall måste konstateras att landets försvarsförmåga har fått betala ett högt pris. »Försvarsuppgörelsen» i kommittén blev alltså en blandning på gott och ont och med konsekvenser för krigsmakten och civilförsvaret, som kommer att sträcka sig långt framåt i tiden. Av denna orsak kan det vara skäl att något närmare belysa uppgörelsens såväl goda som dåliga sidor.

Försvarsuppgörelsen. Enigheten

Som ovan framhållits blev enigheten i försvarsuppgörelsen omskriven som ett av dess mest positiva resultat. Man kan inte komma ifrån att värdet av denna enighet — tyvärr särskilt från borgerligt håll — medvetet upphaussats. Att enigheten vunnits genom ett kompromissförfarande talas det mindre om. En kompromiss som grundval för att ena nyansskillnader i sakfrågor är i och för sig ett fullt naturligt tillvägagångssätt i ett demokratiskt system. Är den däremot, som i det här fallet, enbart ett camouflage för ett föga uppbyggligt, politiskt köpsläende, där sakfrågan helt skjutits åt sidan finns det ingen anledning för försvarsvännerna att jubla.

Det var väl främst högerledningens uppfattning att enigheten skulle betyda mera för vårt försvars framtid än de offer, som fick göras i olika avseenden, som kom högerrepresentanterna att gå med på uppgörelsen. Detta är ett politiskt bedömande, som säkerligen kan men inte här skall diskuteras. Det är emellertid fara värt att högerledningen och högerns framträdande politiker inklusive högerrepresentanterna i kommittén icke helt överblickat konsekvenserna. En bidragande orsak till detta kan vara att de

icke är tillräckligt orienterade på det militära området. Den allmänna kunskapen om försvarsfrågan står inte utan vidare i paritet med försvarsintresset!

Den politiska kampen i vårt land har nu nått därhän, att ett förslag från högern — särskilt på försvarets område — blir misstänkt och emotsagt bara därför att det kommer från högern, hur riktigt det sedan än kan vara. Men då är det viktigt, att högerens representanter är så sakligt kunniga att de kan argumentera för sin åsikt och slå sönder motståndarens argument. Det kan man inte göra utan att vara bättre orienterad i frågan än motståndaren! F. n. råder här påtagliga brister inom högerens riksdagsgrupp, som snarast borde rättas till. Några praktiska hinder torde inte kunna åberopas.

Anslagsminskningen

Vad kostade nu enigheten! Det mest iögonenfallande var minskningen av anslagen jämfört med vad en fortsättning av 1958 års beslut skulle inneburi.

Kommitténs kommuniké och det slutliga »betänkandet» ter sig ganska egendomliga. Man behöver inte vara särskilt läskunnig för att konstatera att båda dessa handlingar är skrivna med ett annat slutmål i sikte än det som till sist offentliggjordes. Man kan då gissa sig till att kommittén börjat sitt arbete i den vackra avsikten att så sakligt som möjligt motivera sitt slutliga förslag. Man har utgångspunkten — 1958 års riksdagsbeslut och den dåvarande utrikespolitiska, militärpolitiska och militärtekniska bakgrunden. Då — år 1958 — var ännu Polen, Ungern och Suez i någorlunda friskt minne. De minnena har kanske år 1960 — tyvärr — förbleknat. Folk glömmet så fort, politiker ibland fortare och centerpartister tydligen fortast.

Men även om nu så var fallet, har de som styr världen ledsamt nog sett till att det inte saknas andra exempel. Berlin, Kuba, Algeriet, Kongo, ja, man kan snurra på jordgloben och nära nog sätta ner fingret var som helst; om det inte brinner så pyr det! Man kan alltså anta eller åtminstone hoppas, att kommittén kommit till den uppfattningen, att det utrikes- och militärpolitiska läget inte blivit bättre sedan år 1958.

På den militärtekniska sidan har utvecklingen fortsatt i 1950-talets hastiga tempo. På de två år som gått har en ny stat, Frankrike, gjort sitt inträde i atomvapenklubben, Kina är på god väg, Schweiz har tagit principiell ståndpunkt för atomvapen. Krigsmaktens erfarenheter under de två förlutna budgetåren sedan sommaren 1958 pekar på att den 2 $\frac{1}{2}$ -procentiga årliga anslagshöjningen för »teknisk fördyring» snarast är i underkant. »Teknisk fördyring» är ju enkelt uttryckt detsamma som »kostnaden för att hålla standarden vis-a-vis tänkbara motståndare».

Även här har säkerligen försvarskommitténs medlemmar förstått situationen. Allt artade sig synbarligen till den enda vettiga, enda sakliga slutledningen, att om något borde göras, så var det att föreslå justerande förbättringar eller åtminstone status quo till 1958 års riksdagsbeslut!

Den 2 $\frac{1}{2}$ -procentiga årliga anslagsökningen hade aldrig tidigare diskuterats annat än i det hänseendet att man från krigsmaktens sida påpekat att erfarenheterna tydde på att den var för låg. Vem som först kläckte den sakligt omotiverade idén att minska de 2 $\frac{1}{2}$ -procenten till 1 $\frac{1}{2}$, därom må centerpartiets framtida historiker tvista. Men följden var klar! Den hittills sakligt motiverade enigheten i kommittén sprack! Vad värre var, socialdemokraternas representanter såg sig

plötsligt ställda i den omöjliga situationen att vara underbjudna av ett borgerligt parti. Hur skulle de kunna motivera ett överbud inför socialdemokraternas starka försvarsljumma och försvarsnihilistiska falang? Även dessa kommittéledamöter kände sig synbarligen tvingade att plötsligt kasta om till en »låglinje-politik»!

Det var sannolikt vid detta tillfälle i förhandlingarnas gång, som sakhöheten fick ett sista tillfälle att göra sig hörd. Den militära expertgruppen redogjorde för konsekvenserna! Alternativet Bertil i stället för Adam trädde fram i förgrunden. Minskad krigsorganisation, minskad målsättning! Och då greps alla av starka samvetsbetänkligheter. Att tillhöra en kommitté, som år 1960 — efter misslyckade toppmöten, varmt och kallt krig överallt i världen, med den viktigaste försvarsfrågan, atomvapenutrustningen, oavgjord — att i det läget vara med om att föreslå en minskning i vår krigsorganisation, målsättning och fredsoorganisation, så långt sträckte sig synbarligen inte modet hos någon!

Oförändrad inriktning

Vem som till slut kläckte den förlösande idén är förborgat för allmänheten! Men i kommittéförslaget ordnas det på det enkla sättet, att man säger, att ingen ändring skall ske i 1958 års inriktning — det är bara så att en minskning skall ske med 35 resp. 50 miljoner kronor för de två budgetåren 1961–62 och 1962–63. Därigenom kommer man också ifrån problemet att skriva om utkastet till kommittébetänkande! Detta skulle annars vara nödvändigt.

De facto har 1958 års anslagsram av kommittén avsevärt naggats i kanten. Självfallet står och faller icke en verksamhet med en årlig driftbudget på omkring 3 000 miljoner kronor med ett en och en halv-procentigt avdrag

för två år. Men å andra sidan kan det icke nog framhållas att det är pengarna på toppen, som är de utvecklingsbestämmande. Skillnaden mellan Adam- och Bertil-alternativen var i det långa loppet bara 5%. Hur än kommittén lägger sina ord, hur propositionen än är skriven, så kommer man icke ifrån att man här föreslagit att ta ett steg från Adam- mot Bertil-alternativet.

Nu säger regeringens och även kommitténs borgerliga försvarsadvokater, att det icke rör sig om en minskning utan om en minskning av ökningen! Detta är ju rena advokatyren, eftersom de mycket väl vet, att — alldeles bortsett från penningvärdets fall, som f. ö. är avsett att kompenseras på ett annat men även det diskutabelt sätt — en bibehållen standard i vår tekniska utveckling kräver en successiv kostnadsökning. Allting talar för att denna ökning ifråga om krigsmakten bör vara något högre än de hittills tillämpade 2¹/₂-procenten. Varför skulle f. ö. det militära området i detta hänseende vara ett undantag? I vilka avseenden och inom vilka områden kan samhället påvisa en mindre ökning i kostnaderna än inom det militära? Såsom 1958 års försvarsbeslut var utformat, skulle krigsmakten få en successivt allt mindre andel av statsinkomsterna. Nu sänker man denna andel ytterligare och helt utan saklig grund!

Uppgörelsens räckvidd

Ett av de starkaste skälen till att Överbefälhavaren år 1954 framlade sitt försvarsutredningsresultat var att få slut på osäkerheten i anslagsgivningen. Han kunde med påtagliga bevis klarlägga att »år-från-års-visa» budgetresonemang innebar ett grovt slöseri med statens pengar. En vettig försvarsplanering kräver en långsiktig syn. Den så småningom tillsatta 1955 års försvarsberedning kom snabbt till

samma uppfattning i princip. ÖB-förslaget från år 1954 liksom försvarsberedningen i sitt arbete diskuterade behovet av långsiktig planering utifrån utgångspunkten, att denna skulle i sin helhet täcka storleksordningen 10 år även om man hade klart för sig, att icke mer än de 3-4 första åren närmare och mera i detalj kunde överblickas. Så förordades också i försvarsberedningens våren 1958 offentliga uttalande. I proposition och riksdagsuttalande försvann eller »borttappades» emellertid tyvärr det 5:e till 10:e året. Även den allmänna — Karlebyska — parlamentariska besparingsutredningen uttalade enhälligt sitt förord för att den militära långsiktplaneringens princip också skulle tillämpas inom andra departement och huvudtitlar. Idén var med andra ord klart godtagen.

Propositionen och riksdagsbeslutet vid B-riksdagen 1958 nämner dock klart att beslutets inriktning i första hand gäller i 3-4 år. När 2 år gått vacklar emellertid — man kan tyvärr säga »som vanligt» — centerpartiet. En snabb uppslutning från socialdemokraterna med sorgligt nog försvarsministern i spetsen opererar definitivt bort siffran »4». Centerpartiet motionerar om ny försvarsutredning. Och våren 1960 faller försvarsministern för den försvarsljumba socialdemokratiska vänsterflygelns krav att i detta hänseende gå centerpartiet till mötes. 1960 års försvarskommitté tillsättes. Direktiven skrivs i diffus form. Det är därför inte att undra på att kommitténs betänkande får en endast två-årig tidsinriktning. De tio åren år 1954 har blivit två år 1960!

Den som det allra minsta är insatt i modern försvarsplanering inser att en så kortfristig inriktning skapar osäkerhet och därmed också utgör en klar grogrund för omedvetet slöseri? Alldeles bortsett från de ekonomiska

naggingar i kanten av fjärde huvudtiteln, som 1960 års försvarskommitté föreslagit, kommer historiens dom med all sannolikhet att främst bli den, att kommittén — medvetet politiskt eller omedvetet på osakkunnighetens grund — medverkade till att långsiktstänkandet i svensk försvarsplanering slutade redan efter sina första två år!

Kapitalbudgeten

1957 års ÖB-utredningar var ett »paket-förslag». Tyvärr medgav ej den korta utredningstiden — sommaren 1957 — att anspråken på kapitalbudgetsidan kunde preciseras. Det framhölls dock med stöd av överslagsberäkningar att kapitalbudgetbehovet för alternativet Adam låg vid en årsbudget av omkr. 240 miljoner kronor under 10-årsperioden. 1958 års statsverksproposition samt statsutskottets och riksdagens utlåtande var — glädjande nog — mycket positiva. Man talade om den nödvändiga balansen mellan drift- och kapitalbudget osv.! Men — med hänvisning till statsfinansiella skäl — någon ändring i stort från 1957 års kapitalbudget kunde 1958 års icke uppvisa!

Uttalandena var dock alla så positiva, att de militära myndigheterna i 1959 års proposition hade rätt att vänta en väsentlig uppräknings av kapitalbudgeten liksom också — vad driftbudgeten beträffar — de personella och organisatoriska möjligheterna till ett ökat kapitalmedelutnyttjande. 1959 års riksdagsbeslut innebar också en 40-procentig uppräknings av kapitalbudgeten, ett från försvarssynpunkt markant om än inte tillräckligt framsteg! Tyvärr fanns det emellertid på driftbudgetsidan ingen motsvarighet i byggnadsteknisk och fortifikatorisk personal- och organisationsförstärkning.

En reservationsökning borde ha blivit den automatiska följd. Lika själv-

klar som om en byggnadsfirma får en 40-procentig ökning i byggnadskostnadsmedel men förhindras anställa personal för att kunna planera och bygga för medlen ifråga! Här hade ett personligt initiativ av försvarsministern säkerligen kunnat betyda mycket. De som hoppades att detta skulle komma till synes i 1960 års försvarsproposition, blev mer än besvikna. Någon personell eller organisatorisk förstärkning på försvarets byggnads-sida föreslogs ej. Den indirekt annonserade fortsatta stegringen i anslags-tilldelningen var obefintlig. Vad värre var ett till synes status quo-förhållande var de facto förbytt i ett steg tillbaka genom att inom fjärde huvudtitelns ram insmugits byggnadskostnader för fångvård, sjukvård osv. Att vi med tilltagande brottslighet i landet behöver fler fängelser skall av ingen förnekas! Men det måste vara principiellt orätt att detta belastar fjärde huvudtiteln, vars inriktning bör vara att ge svenska ungdomar den militära utbildning som de har en medborgerlig rättighet att få!

De annonserade krafttagen på kapitalsidan har synbarligen icke heller hos 1960 års försvarskommitté väckt någon verklig genklang. Det må dock räknas kommittén till godo, att den framhållit att även försvarets kapitalbudget bör ges en årlig uppräknings »för teknisk fördyring». Att detta positiva beslut är helt otillräckligt för att svänga om den bristande balans, som idag råder mellan drift- och kapitalbudget inom fjärde huvudtitelns ram är dock tyvärr tydligt.

Konsekvenserna för försvarets del är allvarliga och kommer att bli det i än större omfattning i framtiden. Redan nu finns vapen och materiel anskaffad på driftbudgeten, som icke kan utnyttjas därför att den erforderliga plattformen, byggnationen osv. saknas. En utebliven förstärkning på

kapitalbudgetsidan under 1961 års riksdagsbehandling kommer att driva försvarets planerande myndigheter till radikala ändringar även på driftbudgetsidan. Vi kommer att tvingas åse det illustra skådespelet, att materiel ej kan föreslås till anskaffning därför att den magra kapitalsidan ej möjliggör den för materielens utnyttjande, skötsel eller vård nödvändiga byggnation!

Om problemet rörde sig om 100-tals miljoner kronor kan man förstå en betänksamhet. När det — som fallet är — endast rör sig om några fåtal 10-tal miljoner är det negativa ställningstagandet svårt att förstå.

Civilt försvaret

Försvarskommittén uttalade sig även om civilt försvarets kostnadsram. Kommittéförslaget återfinnes i inrikesministerns proposition.

Redan förra årets riksdag fastställde i princip civilt försvarets målsättning och organisation. Det är därför hög tid att nu även den ekonomiska sidan av saken regleras. Försvarskommittén föreslog en avsevärd höjning av civilt försvarets anslagen. För en oinitierad men försvarsmedveten medborgare kan detta synas ytterligt glädjande. Men glädjen dämpas i hög grad, när man närmare sätter sig in i förslaget och propositionens innebörd. Skulle årets riksdag godkänna propositionen, kommer det visserligen att bli en avsevärd anslagshöjning men icke tillnärmelsevis så stor, att den räcker att täcka de för organisationens genomförande erforderliga medlen. Rent formellt kan väl en riksdag sätta sig över ett av en föregående riksdag fattat organisationsbeslut. Men tillvägagångssättet ter sig egendommeligt och man frågar efter uppriktigheten i de stora orden om civilt försvarets betydelse, som fälldes vid förra årets organisationsdebatt. Även för civilt för-

svaret har alltså regeringens budgetpolitik blivit osäker och därmed försvårande för en vettig långsiktspianering.

Från militär synvinkel har ett tillräckligt och effektivt civilförsvär alltid varmt förordats. Civilförsvarsstyrelsen har alltid kunnat påräkna krigsmaktens hjälp och stöd. Den otillräckliga anslagsuppräknningen måste av krigsmakten beklagas. Men ändå mera beklagligt är det, att den begränsade höjningen efter egendomliga motiveringar helt tagits inom den hittillsvarande militära kostnadsramen. Man riskerar nu, att den olyckliga försvarsgrensstriden kan komma att utökas att jämväl bli en anslagskonkurrens mellan krigsmakt och civilförsvär. Det är att hoppas, att man på båda sidor skall inse, att missförhållandet tillskapats enbart på grund av politikernas vankelemod och ljumhet.

Försvarspropositionen

De ovanstående kommentarerna till 1960 års försvarskommittés olika förslag måste efter det att 1961 års försvarsproposition framlagts ges ett berömmande tillägg. Kommittén har *icke* gett sig in på frågan om utbildningstidens längd. Den har ansett att den mer än väl behövs. Men det anser inte försvarsministern! Han föreslår en minskning av det kommande budgetårets repetitionsövningar från 30 till 25 dagar!

Försvarsministerns förslag är i många stycken ganska enastående. Ser man till armén, är de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna grundstenen för det beredskaps- och mobiliseringssystem, som vi nu har. Försvarsministern föreslår egenmäktigt en minskning av utbildningstiden med mer än 15%. Den ekonomiska vinsten är i detta sammanhang bara 5 miljoner kronor. Om han nu — på order av finansministern — ska spara

denna summa, bör väl åtminstone yttlande inhämtas från de ansvariga militära myndigheterna var i så fall denna besparing ska göras för att åstadkomma minsta skada. Så sker ej! Krigsmakten får reda på försvarsministerns förslag först i samband med att korrektivet till statsverkspropositionen utsändes.

Nu motiverar emellertid försvarsministern sitt förslag inte med att 5 miljoner kronor måste sparas utan med att det gäller ett försök! I vilket annat avseende har ett försök, ett prov inom samhällsorganisationen gjorts genom en så radikal åtgärd över hela linjen? Försöksverksamheten med enhetsskolan till exempel bedrevs punktvis, inte genom ett hänsynslöst ingrepp i alla landets skolor! Och även dessa punktvisa ingrepp skedde först efter ingående utredningar. Utredningsarbetet på statsmaktsnivå ifråga om den militära utbildningens längd och organisation har just börjat. Däremot har arméchefen nyligen ingivit ett noga genomarbetat förslag. Detta pekar mot flera men kortare övningar och totalt sett en ökning av tiden. Våra repetitionsövningar varar för närvarande en månad, uppdelade på i huvudsak två omgångar. Om studierna ska ge något av värde, hur många förband hinner då enmansutredningen studera? Låt oss säga 5 olika förband i varje repetitionsomgång, dvs. summa 10. Men inte det 100-tal det här gäller! En försöksverksamhet bör vara positiv och förutsättningslös, inte upplagd efter en förutfattad mening! En försöksverksamhet, omfattande ett begränsat antal förband och med olika alternativ — även sådana som vore avvikande från arméchefens förslag — hade förvisso mötts med glädje och förståelse inom krigsmakten.

Riksdagsman Holmquist, enmansutredaren ifråga, har genom sin kunighet och arbetsenergi tillvunnit sig

stor respekt inom krigsmakten. Hans partikollega, försvarsministern, gör honom — redan innan utredningsarbetet kommit igång — en björntjänst genom detta politiskt dikterade beslut.

Den enda parallellen till försvarsministerns förslag är hans föregångares helt politiskt betonade idé för några år sedan om inställande av huvuddelen av repetitionsövningarna under ett år. Det sår, som svensk militär beredskap därmed åsamkades, är ännu inte läkt. I stort sett en sjättedel av svenska armén har idag icke haft någon utbildning och förbandssammansvetsning på 10 år. Denna sjättedel är helt enkelt inte krigsduglig! Arméchefens ovan omnämnda utbildningsutredning ger ett klart besked om detta.

Försvarskommitténs olyckliga pruttande med anslagen under de två närmast förestående budgetåren går att hjälpligt rätta till genom anslagshöjningar i framtiden. Vådan är där icke definitiv. Det blir den däremot, om försvarsministerns förslag går igenom! I praktiken kan i fredstid de 5 förlorade dagarna aldrig återvinnas. Såret blir lika omöjligt att läka som det Torsten Nilsson som avgående försvarsminister gav krigsmakten i avskedspresent, när han inställde repetitionsövningarna 1956. Likheten är signifikativ för socialdemokratiens

försvarsinställning även när det rör sig om män ur den försvarsvänliga falangen. Man synes mera lyssna till vad som anses populärt i partileden än vad den militära sakkunskapen kan ha att säga!

Den kommande riksdagsbehandlingen

Så till vida är väl det kommande riksdagsbeslutet i försvarsfrågan givet, att inget parti vågar manövrera sig ut från försvarskommitténs uppgörelse. Annorlunda ligger det till med behandlingen av förslag, som går därutöver. I en tid, då den utrikespolitiska situationen är så osäker, att mycken tid i remissdebatten ägnas åt att diskutera ett eventuellt hemdragande av svensk trupp i internationellt arbete, i en sådan tid är det endast att hoppas att riksdagsbehandling och riksdagsdebatt skall ge bevis för att inte alla ställningstaganden i försvarsfrågan behandlas enbart ur politiskt insmickrande synvinkel utan att alltfört finns män och kvinnor i alla demokratiska partier, som ärligt och rakryggat är beredda att ta sitt ansvar.

I dagens oroliga värld är det att hoppas, att denna ansvarskänsla leder fram till en fri diskussion — icke endast om en minskad utbildningstid eller icke utan också — om vad en sakkunnigt motiverad utbildning kräver av tid.